

Ar. Gör. Barış Konukman
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Breitkopf, Anna (2006): *Wissenschaftsstile im Vergleich. Subjektivität in deutschen und russischen Zeitschriftartikeln der Soziologie*, Freiburger Dissertationsreihe, Freiburg i. Br., Rombach Druck- und Verlagshaus

---

Kesinlik, nesnellik ve evrensellik. Bilimsel bilgi deyince hepimizin aklına ilk gelen kavramlar bunlar olsa gerek. Bilimsel bilginin yazıya dökülerek –başta aynı disiplin içinde çalışmalar yapan bilim insanları olmak üzere- başkalarıyla paylaşımını sağlayan bilimsel metinler söz konusu olduğunda da akla gelenler çoğu zaman pek değişmiyor. Fakat 1960’ların sonunda Amerika’da başlayıp günümüzde de farklı coğrafyalarda dilbilimciler tarafından yürütülen, bilimsel metinlerin içerik ve biçemlerine yönelik dilbilim araştırmaları bize bu anlayışın pek de gerçeği yansıtmadığını gösteriyor. Dilsel her türlü önermenin son tahlilde konuşucunun söz konusu önermeye yönelik öznel yaklaşımını barındırdığı ve söz konusu yaklaşımın başta kültür olmak üzere pek çok değişken tarafından biçimlendirildiği gerçeği, yapılan dilbilimsel çalışmalarla kanıtlanıyor. Buna göre bilimsel metin denildiğinde, içerik açısından kesinlik, nesnellik ve evrensellik iddialarının ne ölçüde geçerli olduğu sorgulanır bir hal alıyor ve içerikteki muğlaklık, öznellik ve kültüre bağımlılık, metinlerin biçemine yönelik incelemelerde kendini gösteriyor: Anna Breitkopf’un 2005’te Almanya’da Freiburg Üniversitesi’ne doktora tezi olarak sunduğu bu çalışma da bu söz konusu araştırmalar zincirinin güncel bir örneğini oluşturuyor.

Breitkopf çalışmasında, başlıktan da anlaşılacağı gibi Alman ve Rus bilimsel biçemlerini karşılaştırıyor ve bunu yaparken her iki dilde yazılmış toplam 70 sosyoloji makalesini bütüncü olarak inceliyor. Alt başlıktan da anlaşılabilceği gibi yazarın hipotezi, bilimsel metinlerde öznelliğin var olduğudur. Çalışmasında bunu, ele aldığı metinlerde yazarın anlatım tutumunu inceleme konusu yaparak kanıtlamaya çalışıyor. Bütüncü olarak iki farklı dilde ve kültürel çevrede üretilmiş metinleri seçip karşılaştırmış olması bizce çalışmaya bilimsel biçemin evrenselliği-yerelliği konusunda çıkarımda bulunma hakkı da tanıyor.

Breitkopf'un çalışması beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı ve bütüncesine yönelik bilgiler dışında Alman ve Rus bilim biçimleri, bilimsel söylemde öznellik kavramı hakkında bilgiler veriliyor ve bir metin türü olarak bilimsel makalenin tanımı yapılıyor. İkinci bölümdeyse Rusya'da sosyoloji olgusunun tarihsel gelişimi hakkında bir üstbakış söz konusu. Bizce bu bölüm çalışmanın geri kalanından bağımsız olarak ele alındığında bile başlı başına bir değer taşıyor, çünkü bu bölüm sayesinde örneğin Rus coğrafyasında Sovyetler Birliği döneminde sosyolojinin bağımsız bir disiplin olarak görülmemiş "Marksist felsefeyle tümleşik" ve "politik iktidarı destekleyip yeniden üretmeye hizmet etmesi gereken" bir araştırma alanı olarak var olabildiğini öğreniyoruz. Yazarın belirttiği kadarıyla sosyoloji, ancak Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Batı'daki şekliyle bağımsız bir disiplin haline gelebilmiş. Bu durum bize, yazarın bütüncü olarak seçtiği Rusça bilimsel metinleri niçin Sovyetler Birliği döneminde (10 metin) ve sonrasında (30 metin) yazılanlar şeklinde kendi içinde iki alt gruba ayırdığının da yanıtını veriyor.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde Breitkopf sırasıyla iki kavram üzerinde yoğunlaşmış: Özgönderim (Selbstreferenz) ve kaçınma stratejileri (Hedging). Çalışmanın bütüncüsü üzerinde yapılan uygulama, bu iki kavram ışığında gerçekleştirilmiş. Bilimsel metinlerdeki özgönderim olgusuna kendi deyişleyle işlevsel bir yaklaşım benimseyen yazar, şimdiye kadar alanda yapılmış çalışmalardan damıttığı bilgiler ışığında dört adet özgönderimsel işlev belirlemiş: Genelleştirme (Generalisierung), etkileşim (Interaktion), anlatma (Narration) ve önermeyi görelileştirme (Relativierung der Aussage). Seçilen bütüncüde özgönderimin varlığını bu işlevler ışığında sorgulamış. Konuşucunun bulunduğu önermenin içeriğine yönelik tavrını betimlemek için kullanılan kiplik (Modalität) kavramıyla beraber ele aldığı kaçınma stratejisi olgusunu ise öncelikle ikiye ayırmış: Önermenin içerdiği bilgiye yönelik (epistemisch) ve önermenin alımlayıcılarına yönelik (interpersonal) stratejiler. Ardından bu ikili sınıflandırmadan yola çıkarak incelemede ölçüt olarak kullandığı alt kategorileri oluşturmuş. Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölümdeyse araştırma sonuçlarının, diğer bir deyişle tüm çalışmanın özeti sunulmuş. Çalışmanın sonunda yazar, hem özgönderimin hem de kaçınma stratejilerinin, incelediği Almanca ve Rusça bütüncülerin her ikisinde de var olduğu, fakat farklı biçimde ve yoğunlukta dilselleştirildiği sonucuna varıyor.

Breitkopf'un çalışmasının sonunda yaptığı daha genel nitelikteki çıkarım ise, bilimsel metinlerde -her ne kadar farklı dilsel biçimler olsalar da- özgönderim ve kaçınma stratejilerinin her ikisinin de aynı işlevi yerine getirdiğidir. Bu iki

dilsel biçim aracılığıyla bilimsel metin yazarı, bulunduğu önermenin bilgisel içeriğini gorecelileştirmekte, ürettiği bilimsel bilginin evrensel bir hakikate işaret etmekten çok kendi üretimi olduğunu kabul etmekte, bilginin doğruluğu hakkında kesin bir sorumluluk stlenmemekte ve yanlışlanabilirlik olasılığını da kabul etmektedir.

Bizce, Breilkopf çalışmasında yukarıda sözünü ettiğimiz iki farklı dilsel biçimi bilimsel metinlerde incelemeye yönelik uygun bir ölçütler bütünü üretilip seçtiği btnce üzerinde başarıyla uygulamış. Bu yönüyle çalışma, aynı konuda çalışmayı düşünen bilimcilere fikir verip yol gösterecek niteliktedir.